

դական եկեղեցւոյ երգեցողութիւնը կառուցուած է Ուր-Ձայն գրութեան հիման վրայ:

Ձայնբեր (*ἤχος*) ութ են թուով: Առաջին չորսերը զիրարմէն են և կամ հիմնական (*αὐθόεντος*) և վերջին չորսերը՝ ածանց (*πλάγιος*):

Ինչպէս Արեւմտեաններուն և միւս Արեւելեան ազգերուն մօտ, նոյնպէս յոյներուն ձայնային (*tonal*) այս կարգերը (*mode*) իրարմէ կը զատորոշուին ձայնամիջոցներու գիրքով ու կարգով, բայց մինչ Արեւմտեան կարգերը (*mode*) կը մերժեն քառաձայնային ունէ միտում, Բիւզանդականը առօրէ իր երգին կուտայ նկարագրի բոլորովին ինքնուրոյն յատկանիշ մը. և այս ամէնը... շնորհիւ այն հօրք ազգեցողութեան զոր կրած է Արեւելքէն:

Ձայներու գասաւորութիւնը ի հնումն նոյն էր լատինականներուն հետ, վասնզի Թ-ԺԱ դարու հեղինակները այս երկուքին միջև որեւէ տարորոշութիւն չեն մատնաշնչեր: Սակայն Բիւզանդականները դարերու ընթացքին հետզհետէ ազարտելով, Գրիգորիանի կատարած բարեկարգումէն ի վեր (1821) կը ներկայանան այնպէս որպիսին է յոյն եկեղեցւոյ արդի կիրարկածը:

Ձայներու եղանակները յիշելու համար ունին ութ բառեր: (*)

1	Πρώτος	ἀναογος
2	Δεύτερος	ναογος
3	Τρίτος	αγος
4	Τέταρτος	αγία
5	Πλάγιος τού πρώτου	ἀναναογος
6	Πλάγιος τού Δεύτερου	ναναογος
7	Βαρός	ααγος
8	Πλάγιος τού Τέταρτου	νααγος

Գ. Բազմաձայնութիւնը Բիւզանդական եկեղեցւոյ մէջ. — 'Ισονը (դէմ բռնել) Բիւ-

(*) Այս գրքէ ածինաս բառերը կը համապատասխանեն մեր *օրհնեսցում-ներուն*։ Ասկայն մինչ մեզ ամէն շաբաթեան առաջ զանոնք կ'երգեին նոյն այդ ձայնով յառաջ ծանելու համար ամբողջ շաբաթեան, Բիւզանդական եւ Լատին եկեղեցիները մտնելի կ'երգեին այդ ակաւորմանը եւ շաբաթի կ'անցնին շաբաթեան:

Լատին եկեղեցին կը գործածէ հետեւեւ նախադասութիւնը — *Primus Tonus sic incipitur. sic flectitur, et sic mediat; Atque sic finitur.* (*Primus*ը *Secundus*ի, *Tertius*ի հալլմ փոխելով) ցոյց տալով այնպէս ձայնի սկզբնականութիւնը, եղանակի ըմբոսնիքն քննարկ, եւ վերջապահեան բանաձեւը:

զանդական Եկեղեցւոյ բազմաձայնային միակ գրութիւնն է. վասնզի մինչև վերջերս անիկա կը մերժէր ուրիշ որեւէ գրութիւն, և տակաւին այսօր նոյնիսկ չընդունիր նուազարանային ամէն ընկերակցութիւն: Յիրաւի, լաւ բռնուած և ձայնասանդուխի փոփոխութեան համեմատ փոխուած լսոն մը կը ներկայացնէ գեղարուեստական մեծ արժէք:

Սակայն, այս վերջին տարիներուն, ռուսերու երկար առնեն ի վեր կիրարկած շատ յաջող բազմաձայնութիւնը արձագանգ գտաւ վերջապէս Յունաստանի և ալ երկիրներու մէջ գտնուող յոյն եկեղեցիներէն ներս:

Բիւզանդական պատարագը դաշնաւորելու բազմաթիւ ձեռնարկներուն կարգին պէտք է յիշել P. Coulturier-ի Sylliturgikon-ը որ յաջողագոյն գործն է արեւմտեան ներգաշնակութիւնը բիւզանդական երգերուն կիրարկելու կատարուած փորձերէն (*):

ՊՍԱԿ ՎՐԴ. ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ

Էր երեքմըն ար, ո՛վ մահ, եղ աւաղայ, մեծեցի,
եր կեանքն՝ առայց ու առա՛ս՝ զճոհն ու եւր էր ինծի.
Ու հակառակ ար աս հեղ անցարժեօտ, լուրց ու վէս,
Քեզ չը ճանցայ եւ դա՛րձաւ,՝եղ Զուգեցի ճանցաւ եւ:

Գիտեմ, բայց լա՛ւ գիտեմ արդ, թէ պիտի գաս օր մ'իմծի.
Կամ լաւ եւրս, ո՛վ դու մահ, եղ օր մը ե՛ս գամ պիտի:
Ըսուգուրիւն այս սակայն եղ կ'ընէ՛ ե՛րբ դաժմ,
Ու կը փարիւմ եւ կեանքիմ՝ մինչ իճմէ խոյս կուտայ ան:

Սիւն՝, ինչպէ՛ս, եղ, ո՛վ մահ, երբմէջ եւ, միտ կը բա-
եր դառնօրէն կ'զգամ՝թ օր՝բա օրէ կ'ընկնես զիւ. [միտ,
եր, ո՛վ սակաւ, մի գուցէ զիս ոչընչիւ ակ այ հանիս:

Այլ եթէ սոցոյ է որ դուն ա՛մ մն եւ կեանքի մ'հանդերձայ,
Երանուէ, լուսազուարճ... Եղ կ'սպասեմ անալայ.
Կ'ընդառաջեմ իսկ եղի, երգ ու պարով, մահ օրհնայ:

Ն. ԹԱՄԱՍՅԱՆ

(*) Բիւզանդական եկեղեցւոյ երաժշտական դրա-
թաւը աւելի լայնօրէն հետազոտուեցաւ կը յամանա-
ւարեմ Dom Hugues Gaissier-ի Le système musical
de l'Eglise grecque գործը, զարգեալ Հռոմ, 1901: